

LOUW & NIDA - 'N NUWE BEGRIP IN GRIEKSE WOORDEBOEKE VIR DIE NUWE TESTAMENT

B C Lategan
Universiteit van Stellenbosch

Abstract

The publication of the Greek-English Lexicon of the New Testament based on Semantic Domains by Johannes Louw and Eugene Nida marks an important event in the history of NT dictionaries. The article discusses the main features of the publication. Scriptura hopes to publish an extensive review in due course.

Die verskyning van Johannes Louw en Eugene Nida se *Greek-English Lexicon of the New Testament based on Semantic Domains* *) in Mei 1988 is een van daardie gebeurtenisse wat 'n waterskeiding in die ontwikkeling van 'n vakgebied verteenwoordig. *Scriptura* hoop om mettertyd 'n uitvoerige resensie van hierdie nuwe woordeboek te plaas.

Dit is egter 'n gebeurtenis wat nie sonder kommentaar verby kan gaan nie, allermens in 'n tydskrif wat hom beywer vir die beter verstaan van die Bybel. Daarom is dit gepas om reeds op hierdie stadium enkele opmerkings ter bekendstelling aan ons lesers deur te gee. Daar kan min twyfel wees dat *Louw & Nida* 'n nuwe begrip in Griekse woordeboekmakery vir die Nuwe Testament verteenwoordig - 'n begrip wat hom spoedig onder huidige en toekomstige Bybelgebruikers en Bybelvertalers gaan vestig. Die eerste oplaag is binne 'n maand uitverkoop en 'n tweede uitgawe is tans in voorbereiding.

Louw & Nida is uniek om verskeie redes.

In die eerste plek is dit die eerste poging om 'n Griekse woordeboek volgens semantiese velde saam te stel. In plaas daarvan om die Griese woorde in alfabetiese volgorde te rangskik, elkeen met sy "betekenis" of vertalingskomponent daarnaas (volgens die patroon van bestaande woordeboeke), word hier die Griekse woorde tematies bymekaar gegroepeer. Byvoorbeeld - "voedsel en kruie" word as een semantiese veld beskou, waaronder alle woorde wat in die Nuwe Testament gebruik word om voedsel of kruie aan te dui, verskyn (bv. brood, meel, manna, vleis, vis, heuning, melk, sout, kaneel, wierook). Op dieselfde wyse word alle woorde wat

gebruik word om tyd of een of ander aspek van tyd aan te dui (en daar is 208 van hierdie "tydswoorde" volgens Louw & Nida), in een afdeling saamgebring, met verdere onderafdelings vir tydsduur, eenhede van tyd, ens. Dit beteken verder dat "teenoorgesteldes" as deel van dieselfde semantiese veld beskou word - sowel "geloof" as "ongeloof" verskyn onder die domein "'n oortuiging huldig, glo, vertrou". Op dieselfde wyse word "straf" en "beloning", "waardig" en "onwaardig", "gevaar" en "veiligheid" ens saamgegroeper.

Die voordeel van hierdie vorm van indeling is voor die hand liggend. Maar om dit te kan doen, moes eers vooraf 'n skema van semantiese velde ontwerp word, wat vir alle menslike en nie-menslike aktiwiteite, objekte en verhoudinge voorsiening maak. Daar bestaan geen logiese of pasklaar skema wat die skrywers kon oorneem nie, en 'n groot deel van die voorbereiding van die woordeboek het gegaan in die ontwerp, toetsing en verfyning van die stelsel wat hier aangebied word. Uiteindelik werk die woordeboek met 93 semantiese velde, wat ook sekere uitsonderlike en baie nuttige kategorieë insluit, soos verhoudingswoorde (domein 89), naamval (90), diskoersmerkers (91), verwysing-aanduidings (92 - bv. sprekers en ontvangers) en persoons- en plekname (93).

Tweedens is die woordeboek uniek vanweë die feit dat dit uit die praktyk en spesifiek uit die praktyk van Bybelvertaling gebore is. Dit is die produk van jarelange ervaring in die veld en verteenwoordig die versamelde insig wat met Bybelvertaling in meer as 200 tale dwarsoor die wêreld opgedoen is. In hierdie opsig was Nida uniek geplaas, wat as sendeling begin werk het en daarna tot 'n internasionaal-bekende taalkundige ontwikkel het met as lewenstaak om die Bybel in verstaanbare, kontemporêre taal aan lesers in alle moontlike tale toeganklik te maak. Die ontwikkeling van die sg. "dinamies-ekwivalente"-vertalingsbenadering het hy in noue samewerking met Johannes Louw oor baie jare verfynd. Die woordeboek vorm deel van 'n breë stroom van navorsingervaring wat in die kader van die *United Bible Societies* onderneem is, en word gerugsteun deur talle ander publikasies op hierdie gebied, soos uit die bibliografie blyk. Dit sluit in vertalingshandleidings, metodologie-ondersoeke, talryke vertalingseminare oor die hele wêreld en die konstante kontrole van die voortgaande proses van Bybelvertaling.

Derdens is die woordeboek die produk van 'n merkwaardige samewerking tussen twee ewe uitstaande taalkundiges en kollegas - Eugene Nida en Johannes Louw. Afgesien van albei se skynbaar onblusbare werkvermoë - vra maar vir kollegas wat probeer byhou het by hierdie twee! - het hul akademiese briljantheid en albei se onwrikbare oortuiging dat die Nuwe Testament 'n lewende boodskap bevat wat aan alle mense bekend gemaak moet word, van hulle 'n gedugte en unieke kombinasie gemaak. Daarby het dit tot 'n besondere samewerkingsproses tussen Suid-Afrika en Amerika gelei, tot voordeel van 'n hele geslag van jong Nuwe-Testamentici. Hierby het die versindheid van ds Gerrit van der Merwe van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika 'n belangrike rol gespeel. Hy het nie alleen die strategiese plasing van Suid-Afrika vir Bybelvertaling in die jonger lande van die wêreld raakgesien nie, maar ook die inisiatief geneem om 'n navorsings- en vormingsproses aan die gang te sit wat die infrastruktuur sou verskaf wat 'n hele nuwe bedeling van Bybelvertaling ingelui het.

Dit is nie sonder betekenis dat die woordeboek gelyktydig in New York en Kaapstad uitgegee word nie. Dit is 'n besondere pluimpie vir ds Van der Merwe en die Suid-Afrikaanse Bybelgenootskap.

Dit beteken egter ook dat die belang van voortgesette opleiding in Grieks en navorsing oor Bybelvertaling van deurslaggewende belang vir die toekoms sal wees. Vanweë die belangrike rol van die Christelike tradisie op hierdie vasteland, kan dit nie bekostig word dat hierdie inisiatief skipbreuk lei nie. Universiteite staan voor die uitdaging van verdere rasionalisasie. In hierdie proses moet prioriteite reg gekies word en dit sou tragies wees indien ons nie voorsiening maak van die grondvlak op boontoe vir die kundigheid en infrastruktuur wat nodig is om hierdie tradisie lewend te hou nie. Die afwatering van taalvereistes vir teologiese opleiding en die verswakking van die basis vir Bybelvertaling het langtermynkonsekwensies wat nie reggestel sal kan word wanneer hierdie nadelige gevolge eers eendag in hul volle omvang sigbaar word nie.

Vierdens is dit 'n Griekse woordeboek wat - paradoksaal genoeg - ook vir mense sonder 'n basiese kennis van Grieks toeganklik is. Met behulp van die Grieks-Engelse indeks asook die teksregister, kan lesers die betrokke semantiese velde opspoor en verken. Natuurlik kan dit nie gespesialiseerde kennis van Grieks vervang nie, maar dit kan hierdie lesers laat deel in die rykdom en nuanses van die Nuwe Testamentiese begrippe-wêreld. Dit is die een Griekse woordeboek wat van groot waarde vir Bybelstudie-groepe kan wees en vir almal wat die Nuwe Testament met insig wil lees. Ons wil dit van harte by die lesers van *Scriptura* aanbeveel en die skrywers sal maar te graag reaksies, wenke ter verbetering en enige kommentaar op die woordeboek van gebruikers ontvang.

In hierdie verband is dit egter van groot belang dat gebruikers eers die inleiding tot die woordeboek noukeurig sal bestudeer, waarin die opset en aanwysings uiteengesit word - anders sal die besondere nut en bruikbaarheid van hierdie hulpmiddel nie tot sy reg kom nie.

Vyfdens is die woordeboek van betekenis vir veel meer as net Griekse gebruikers of studente van die Nuwe Testament. As baanbrekende werk in woordeboekmakery betree die publikasie 'n nuwe terrein wat ongetwyfeld rigtinggewend ten opsigte van soortgelyke projekte in ander tale sal wees. Vakgenote uit ander taalgebiede is reeds besig om in samewerking met Louw hierdie benadering te volg.

Die woordeboek sal hom nou in die praktyk moet bewys en krities geëvalueer moet word. Daar is verskeie probleme waarvoor eers in gebruik duidelikheid gekry kan word. Ten opsigte van bepaalde aspekte van die skema waarvolgens die semantiese velde ingedeel is, sou byvoorbeeld alternatiewe en aanpassings oorweeg kon word. Maar dit is vrae wat mettertyd in resensies en bespreking ter sprake sal kom.

Om op 'n meer persoonlike noot te eindig - vir die talle studente en kollegas van Jannie Louw wat oor baie jare in een of ander vorm by die wordingsproses betrokke was, is die verskyning van die woordeboek 'n feestelike gebeurtenis waarna hulle met "reikhalende verlange" uitgesien het. Terselfdertyd is die boek 'n hoogtepunt in 'n lang en besondere akademiese loopbaan. Reeds in die vyftigerjare het Louw as jong

dosent die liefde en belangstelling in die Griekse taalkunde by sy studente wakker gemaak. Waar Grieks in daardie dae sterk in die klassieke patroon van Europa aangebied is, het hy hom konsekwent daarvoor beywer om ook Nuwe-Testamentiese Grieks tot sy reg te laat kom. Oor baie jare het hy studente voorgraads en nagraads in hierdie rigting opgelei, die veld al verder verken, talle seminare en werksinkels oor vertaalkunde saam met Nida aangebied, sy eie instituut in Pretoria in samewerking met die Bybelgenootskap ontwikkel, feitlik op eie houtjie buitelandse kontakte opgebou en internasionale bekendheid verwerf. Met kenmerkende bescheidenheid, onvermoeide werkywer en entoetiesme het hy studente en kollegas met hom saamgeneem en 'n diens aan sy vakgebied gelewer wat nog vir baie jare die studie van die Nuwe Testament sal beïnvloed.

Scriptura wil hom en Eugene Nida gelukwens met hierdie mylpaal en die hoop uitspreek dat die woordeboek 'n suksesvolle ontvangs sal geniet.

*) Louw, J P & Nida, E A 1988. *Greek-English Lexicon of the New Testament based on Semantic Domains Vols I and II*. New York: United Bible Societies. Prys: R60 + AVB.